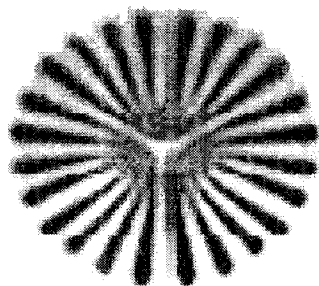

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۱۴۵۰.۴

دانشگاه پیام نور مازندران
واحد بهشهر

موضوع :

بررسی ارتباط بین شاخص های سود و زیان و شاخص بهروری
در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران

استاد راهنما : جناب آقای دکتر موسوی

استاد مشاور : جناب آقای دکتر صالح نژاد

نگارش : فرمین ابراهیمی

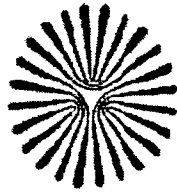
۱۳۸۹/۹/ ۸

۱۳۸۹

سازمان اسناد و کتابخانه ملی
تاسیس ۱۳۶۵

۱۴۶۵۰۴

پیوست ج (تصویب پایان نامه)

دانشگاه پیام نور

* بسمه تعالی *

تصویب نامه پایان نامه

نام و نام خانوادگی : خانم نرمین ابراهیمی

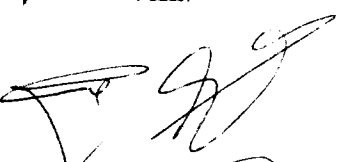

رشته : ارشد حسابداری

پایان نامه تحت عنوان : " بررسی ارتباط بین شاخص های سود و زیان و شاخص بهره وری در ارزیابی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران " داوران ارائه گردیده است مورد تأیید می باشد.

تاریخ دفاع : ۱۳۸۹ / ۶ / ۲۱

نمره : ۱۸ / ۷۵
درجه ارزشیابی : عالی

اعضای هیأت داوران

امضاء	مرتبۀ علمی	هیئت داوران	نام و نام خانوادگی
	استادیار	استاد راهنما	۱- دکتر سید محمود موسوی
	استادیار	استاد مشاور	۲- دکتر سید حسن صالح نژاد
	استادیار	استاد داور	۳- دکتر عبدالکریم مقدم
	مری	نماینده گروه آموزشی	۴- سرکار خانم یاسمن خلیلی

تشکر قلبی و صمیمانه خود را نثار می‌کنم بر:

استاد راهنمای گرانقدرم: جناب آقای دکتر موسوی فاطم‌راهنمایی
های ارزنده و بذل توجه ایشان در انجام تحقیق، استاد مشاور
بزرگوارم: جناب آقای دکتر صالح نژاد به فاطم زحمات بی دریغ
ایشان در طول انجام پایان نامه در طول تمصیل دانشگاه
کارشناس محترم گروه مسابرداری: جناب آقای نصیری به دلیل
همکاری‌ها وافریشان با دانشجویان در طول دوران تمصیل و کلیه
دوستان عزیزم که مرا در انجام این تحقیق یاری نموده‌اند علی
الخصوص از جناب آقای دکتر عثمانی و دکتر رستمی.

چکیده

هدف این تحقیق بررسی ارتباط بین شاخص های سود و زیان و شاخص بهره وری در شرکت های پذیرفته شده در بورس تهران می باشد. در راستای تحقیق این موضوع بررسی می شود که آیا ارتباطی بین دومتغیر مورد مطالعه وجود دارد؟ یا نه؟ و اگر وجود دارد این ارتباط چگونه است و کدام یک با موضوع مورد مطالعه ارتباط قویتری دارد. تحقیق شامل دو فرضیه می باشد که اطلاعات مالی ۱۰۰ شرکت پذیرفته شده در بورس تهران را در صنایع مختلف در یک دوره زمانی ۵ ساله بررسی می کند.

داده های مورد نیاز از صورت های مالی شرکت های پذیرفته شده در بورس با استفاده از نرم افزار های مخصوص بورس و اسناد مالی و سایر سندهای در دسترس بورس تهران جمع آوری شده است.

تحقیق شامل دو شاخص می باشد. شاخص سود و زیان و شاخص بهره وری شاخص بهره وری در سطح کل در نظر گرفته شده و شاخص سود و زیان به دو گروه اصلی نسبت سود ناویژه به فروش و نسبت بهای تمام شده فروش به فروش تقسیم می شود.

نتایج این تحقیق نشان می دهد که

۱- ارتباط بین نسبت سود ناویژه به فروش و شاخص بهره وری قوی و این ارتباط مثبت و جهت آن مستقیم است یعنی با افزایش نسبت سود ناویژه به فروش بهره وری شرکت افزایش می یابد و بالعکس، لذا فرضیه تحقیق تایید می گردد

۲- ارتباط بین نسبت بهای تمام شده به فروش و بهره وری مشخص و این ارتباط قوی و جهت آن معکوس است یعنی با افزایش نسبت بهای تمام شده به فروش، بهره وری کل کاهش می یابد و بالعکس لذا فرضیه تحقیق تایید می گردد.

لغات کلیدی: بهره وری، شاخص بهره وری، شاخص های سود و زیان، نسبت سود ناخالص به فروش، نسبت بهای تمام شده به فروش

فصل اول: اهداف و فرضیات تحقیق

۲	۱-۱ مقدمه
۳	۱-۲ بیان مسأله
۴	۱-۳ اهمیت و ضرورت تحقیق
۵	۱-۴ اهداف تحقیق
۵	۱-۵ فرضیه‌های تحقیق
۵	۱-۶ قلمرو تحقیق
۶	۱-۷ استفاده کنندگان تحقیق
۶	۱-۸ تعریف واژه‌ها

فصل دوم: ادبیات تحقیق

۱۱	۲-۱ مقدمه
۱۲	۲-۲ تعریف بهره‌وری
۱۵	۲-۳ تعریف جامع از بهره‌وری
۱۶	۲-۴ اهمیت بهره‌وری
۱۷	۲-۵ نظام ارتقای بهره‌وری
۱۷	۲-۶ عوامل مؤثر بر ارتقای بهره‌وری
۱۸	۲-۷ عوامل مؤثر بر بهره‌وری یک سازمان
۱۸	۲-۷-۱ عوامل داخلی مؤثر بر بهره‌وری سازمان
۱۸	۲-۷-۱-۱ عوامل سخت افزاری
۲۰	۲-۷-۲ عوامل خارجی مؤثر بر بهره‌وری سازمان
۲۱	۲-۸ سطوح بهره‌وری
۲۱	۲-۸-۱ بهره‌وری در سطح کارکنان
۲۱	۲-۸-۲ بهره‌وری در سطح سازمان
۲۱	۲-۸-۳ بهره‌وری در سطح بخشی از اقتصاد
۲۱	۲-۸-۴ بهره‌وری در سطح ملی
۲۱	۲-۹ انواع بهره‌وری
۲۲	۲-۹-۱ بهره‌وری جزئی
۲۲	۲-۹-۲ بهره‌وری کلی
۲۳	۲-۱۰ چرخه مدیریت بهره‌وری
۲۴	۲-۱۰-۱ مرحله اندازه‌گیری
۲۴	۲-۱۰-۲ مرحله ارزیابی بهره‌وری

۲۵	۲-۱۰-۳ مرحله برنامه‌ریزی بهره‌وری
۲۵	۲-۱۰-۴ مرحله بهبود بهره‌وری
۲۵	۲-۱۱ ضرورت اندازه‌گیری بهره‌وری
۲۶	۲-۱۲ ارزیابی عملکرد
۲۸	۲-۱۳ مزایای اندازه‌گیری بهره‌وری
۲۸	۲-۱۴ روشهای اندازه‌گیری
۲۸	۲-۱۴-۱ روشهای اقتصاددانان
۲۹	۲-۱۴-۲ روشهای مهندسين
۳۰	۲-۱۴-۳ روشهای مديران
۳۲	۲-۱۵ مبانی مقایسه بهره‌وری
۳۳	۲-۱۶ نسبتهای بهره‌وری و قیمت‌های ثابت
۳۴	۲-۱۷ مشخصات مطلوب سیستم اندازه‌گیری بهره‌وری
۳۵	۲-۱۸ برداشتهای نادرست از بهره‌وری
۳۶	۲-۱۹ رویکرد ارزش افزوده ۱ به بهره‌وری
۳۶	۲-۱۹-۱ تاریخچه ارزش افزوده
۳۷	۲-۱۹-۲ مفهوم ارزش افزوده
۳۹	۲-۱۹-۳ مثالی برای درک بهتر مفهوم ارزش افزوده
۴۱	۲-۲۰ ارزش افزوده و سود
۴۱	۲-۲۱ روشهای محاسبه ارزش افزوده
۴۲	۲-۲۱-۱ روش تفريق
۴۵	۲-۲۱-۲ روش جمع
۴۶	۲-۲۲ مزایای استفاده از رویکرد ارزش افزوده
۴۷	۲-۲۳ ارزش افزوده از منظر حسابداری
۵۰	۲-۲۴ وضعیت بهره‌وری در ایران
۵۴	۲-۲۵ تعیین وضعیت بهره‌وری شرکت‌های دولتی
۵۵	۲-۲۶ راه حل‌های پیشنهادی برای افزایش بهره‌وری در کشور
۵۶	۲-۲۷ پارامترهای تحقیق
۵۶	۲-۲۸ تعریف شاخص بهره‌وری
۵۷	۲-۲۹ انواع شاخص بهره‌وری
۵۸	۲-۳۰ بهره‌وری نیروی کار
۵۹	۲-۳۱ سرمایه انسانی
۶۰	۲-۳۱-۱ اهمیت نقش نیروی انسانی در مقدمه بهره‌وری
۶۱	۲-۳۱-۲ راههای افزایش بهره‌وری نیروی کار
۶۲	۲-۳۱-۳ توجه شرکت نیپون استپل به نیروی انسانی

۶۳ ۲-۳۱-۴ مدیریت افزایش بهره‌وری نیروی کار در سازمان
۶۷ ۲-۳۲ نظریه چند عاملی بهره‌وری در سازمان
۶۹ ۲-۳۲-۱ عوامل درون سازمانی اصلی و مؤثر بر بهره‌وری سازمان
۷۱ ۲-۳۲-۲ عوامل درون سازمانی مکمل و مؤثر بر بهره‌وری
۷۵ ۲-۳۲-۳ عوامل برون سازمانی مؤثر در بهره‌وری
۸۲ ۲-۳۳ تعریف سرمایه
۸۲ ۲-۳۴-۱ طبقه‌بندی سرمایه
۸۲ ۲-۳۴-۱-۱ سرمایه فیزیکی
۸۳ ۲-۳۴-۲ سرمایه انسانی
۸۳ ۲-۳۴-۳ از دیدگاه اقتصادی
۸۵ ۲-۳۴-۴ از دیدگاه مالی
۸۶ ۲-۳۵ تحلیل سرمایه
۸۶ ۲-۳۵-۱ تحلیل سودآوری
۸۷ ۲-۳۵-۲ تحلیل بهره‌وری
۸۸ ۲-۳۶ بهره‌وری سرمایه
۸۹ ۲-۳۷ مفاهیم مرتبط با بهره‌وری
۹۰ ۲-۳۸ رابطه بهره‌وری سرمایه با سودآوری و بهره‌وری نیروی انسانی
۹۰ ۲-۳۸-۱ ارتباط بهره‌وری سرمایه با تراکم سرمایه
۹۰ ۲-۳۸-۲ ارتباط بهره‌وری سرمایه با سودآوری
۱۰۹ ۲-۴۰ تجربه دو شرکت موفق ایرانی در راستای تحقق بهره‌وری
۱۱۰ ۲-۴۱ تحلیل بهره‌وری در کشور آمریکا، آلمان، ژاپن

فصل سوم: روش تحقیق

۱۱۴ مقدمه
۱۱۶ ۳-۱ مفهوم روش تحقیق
۱۱۷ ۳-۲ نحوه جمع‌آوری داده‌ها
۱۱۷ ۳-۳ کیفیت ابزار اندازه‌گیری مدل تحقیق - روایی و پایایی
۱۱۸ ۳-۴ ابزار جمع‌آوری داده‌ها
۱۱۹ ۳-۵ ابزارهای اندازه‌گیری
۱۲۰ ۳-۶ جامعه آماری و تعداد نمونه
۱۰۳ ۳-۷ روش نمونه‌گیری در صورت لزوم
۱۲۷ ۳-۸ روش تجزیه و تحلیل اطلاعات
۱۲۷ ۳-۸-۱ روش تجزیه و تحلیل داده‌ها
۱۲۸ ۳-۸-۲ روش آزمون فرضیه
۱۲۸ ۳-۸-۴ ضریب همبستگی و ضریب تعیین

فصل چهارم: تجزیه و تحلیل داده‌ها

۱۳۱	۴-۱ مقدمه
۱۳۲	۴-۲ نتایج توصیفی تحقیق
۱۳۲	۴-۲-۱ نتایج توصیفی مربوط به سال ۸۲
۱۳۶	۴-۲-۲ نتایج توصیفی مربوط به سال ۸۳
۱۴۱	۴-۲-۳ نتایج توصیفی مربوط به سال ۸۴
۱۴۸	۴-۲-۴ نتایج توصیفی مربوط به سال ۸۵
۱۵۰	۴-۲-۵ نتایج توصیفی مربوط به سال ۸۶
۱۵۴	۴-۲-۱ نتایج توصیفی مربوط به رده ۵ ساله
۱۵۸	۴-۳ نتایج استنباطی تحقیق
۱۵۸	۴-۳-۱ مقدمه
۱۵۹	۴-۳-۲ آزمون فرضیات تحقیق

فصل پنجم: نتایج و پیشنهادات

۱۶۹	۵-۱ مقدمه
۱۶۹	۵-۲ خلاصه تحقیق
۱۷۰	۵-۳ تفسیر یافته‌ها
۱۷۲	۵-۴ نتیجه‌گیری
۱۷۲	۵-۵ محدودیت‌های تحقیق
۱۷۴	۵-۶ پیشنهاد اصلی
۱۷۵	۵-۷ پیشنهاد برای محققان بعدی

منابع

۱۷۷	منابع فارسی
۱۸۰	منابع لاتین
۱۸۱	چکیده
۱۸۲	پیوستها

فصل اول

اهداف و فرضیات تحقیق

۱-۱ مقدمه

در دنیای امروز بهره‌وری به یکی از مهمترین اهداف سازمانها و موسسات تبدیل شده است. سطح بهره‌وری ضامن رشد و بقای سازمانها پیشرو است. و در واحدهای تولیدی پاسخگوی بسیاری از مشکلات تولیدی و اقتصادی است. بهره‌وری به عنوان یک شاخص کارایی موسسه را به درستی نشان می‌دهد و برای مقایسه عملکرد موسسه با موسسات مشابه و یا مقایسه و ارزیابی برای یک دوره زمانی معیاری کاملاً مناسب است. اما لازمه ارزیابی و مقایسه بهره‌وری اندازه‌گیری عوامل تعیین کننده و با معنایی است که به آنها شاخص‌های بهره‌وری گفته می‌شود. نظر به اینکه سود هدف نهایی واحد انتفاعی است عملکرد ضعیف در این مورد نشان دهنده عدم موفقیتی است که در صورت اصلاح نشدن می‌تواند موجب توقف ورشکستگی و انحلال واحد انتفاعی شود. از سوی دیگر چگونگی استفاده مدیریت از منابع و امکانات موجود امری است که باید به خوبی مدنظر قرار گیرد زیرا عامل مهمی در بقای شرکت در عرصه رقابت به حساب می‌آید. در کشور ما نظر به اینکه هر سال با افزایش قیمت‌ها مواجهه هستیم.

موسسات و بنگاههای اقتصادی به دو طریق زیر می‌توانند افزایش بهای عوامل تولید را جبران نمایند. یکی از طریق افزایش دادن قیمت فروش کالا و خدمات که در اینصورت با توجه به رقابتی بودن بازار موسسه در آینده مشتریان خود را از دست داده و دچار رکود می‌شوند و دیگری از طریق کاهش دادن بهای تمام شده محصولات و خدمات که در دنیای امروز راهکار بسیار مناسب به شمار می‌آید. به کمک بهره‌وری می‌توان قیمت تمام شده محصولات را کاهش داد و ظرفیت‌های بلا استفاده را به حداقل رساند و یا حذف نمود.

بهینه‌سازی ماشین آلات و استفاده از نیروهای متخصص دو ابزار مناسب در راستای تحقق بهره‌وری به شمار می‌رود. چیزی که شرکت سیمان خوزستان توانست به کمک آن به ظرفیت تولیدی یک میلیون تن سیمان در ده

ماه سال ۸۶ دست یابد. بهره‌وری از کارآفرینی حاصل می‌شود و با ایجاد کار آفرینی می‌توان بهره‌وری را افزایش داد. استفاده از لامپهای کم مصرف به جای لامپهای معمولی و بهینه سازی مصرف سوخت در اتومبیلها از طریق استفاده از کارت الکترونیکی نمونه‌هایی بارز از ایجاد بهره‌وری می‌باشد.

۱-۲ بیان مسأله

سرمایه‌گذاران و اعتبار دهندگان جهت سرمایه گذاری و اعطای تسهیلات به آنها نیازمند کسب اطلاعات خاص در مورد این شرکت‌ها می‌باشد یکی از اهداف اصلی سیستم اطلاعات حسابداری، ارائه اطلاعات مفید استفاده کنندگان برون سازمانی جهت اخذ تصمیمات درست و منطقی می‌باشد حسابداری برای تحقق این امر از ابزارهای مختلف بهره می‌گیرد که یکی از این‌ها ارائه گزارشات مالی است اطلاعاتی که در گزارشگری مالی مورد استفاده قرار می‌گیرد اطلاعاتی است که با توجه به استانداردهای حسابداری در قالب صورتهای مالی تهیه شده‌اند اما در این میان برخی اطلاعات که می‌توانند به صورت بالقوه بر تصمیم‌گیری استفاده کنندگان تاثیر بگذارد بالحاظ محدودیتهایی عدم توافق در مورد اندازه‌گیری و یا مفهوم آن و نبود الزامات قانونی جزء اطلاعات تعیین شده جهت افشاء به حساب نمی‌آیند. یکی از این اطلاعات مربوط به بررسی که با توجه به ارتباط تنگاتنگ آن با چگونگی از استفاده از منابع سازمان و نیز درجه تحقیق اهداف سازمان از اهمیت والایی برخوردار است.

این تحقیق در پی یافتن رابطه معنی‌دار بین شاخص‌های سود و زیان و شاخص بهره‌وری است تا مشخص گردد که آیا شاخص‌های سود و زیان می‌تواند به عنوان شاخص جایگزین بهره‌وری مورد استفاده قرار گیرد یا خیر؟ از آنجای که بهره‌وری و تحقق آن نهایتاً سودآوری شرکت را تحت تاثیر قرار می‌دهد انتظار می‌رود بین

شاخص‌های سود و زیان و شاخص بهره‌وری ارتباط معنی داری برقرار باشد. هر چه بهره‌وری بیشتر باشد انتظار اینست که نسبت بهای تمام شده به فروش کمتر و نسبت سود ناخالص به فروش بیشتر باشد.

۳-۱ اهمیت و ضرورت تحقیق

از اوایل دهه ۱۹۷۰ بهره‌وری یکی از مهم‌ترین موضوعاتی بوده است که در سطح سازمانها و در سطح کشورها توجه ویژه‌ای را به خود جلب کرده است مقدار و نرخ رشد بهره‌وری در هر کشور تأثیر بسزایی بر سطح زندگی، تورم، بیکاری، وضعیت اقتصادی و رقابت‌پذیری در سطح جهانی دارد. در نظرسنجی که از مدیران صنایع آمریکا انجام شده است بیش از ۹۰٪ مدیران بر این باور بوده‌اند که ارتقاء بهره‌وری یکی از دو یا سه موضوع مهم جدی است که کشور با آن روبه‌رو است (طاهری، ۱۳۸۰).

در جهان امروز بهره‌وری با پیشرفت عجیب شده است افزایش مقدار تولید کالا و خدمات می‌تواند از طریق افزایش نهادهای نیروی کار و سرمایه صورت پذیرد و یا اینکه از منابع موجود به صورت کارا تر استفاده به عمل آید که با توجه به محدودیت منابع در حال حاضر قطعاً حالت دوم عملی‌تر است که به نوعی بیان‌کننده مفهوم بهره‌وری است. اطلاعات بهره‌وری هم توسط سرمایه‌گذاران (جهت ارزیابی عملکرد و وضعیت شرکت و پیش‌بینی وضعیت آتی آن و هم توسط مدیران جهت بهبود عملکرد ارتقاء سطح کیفیت محصولات و بقاء در میدان رقابت) مورد استفاده قرار می‌گیرد. بنابراین وجود ابزارهایی که اشخاص ذینفع را در اندازه‌گیری و ارزیابی بهره‌وری جهت اخذ تصمیمات منطقی یاری نماید. ضروری به نظر می‌رسد (سومانث، ۱۹۹۸)

۴-۱ هدف تحقیق

بررسی ارتباط شاخصهای سود و زیان و شاخص بهره‌وری در شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در فاصله سالهای ۱۳۸۲-۱۳۸۶.

۱-۵ فرضیات تحقیق

- بین شاخص‌های سود و زیان و شاخص بهره‌وری رابطه معنی‌دار وجود دارد.
- ۱- بین نسبت سود ناخالص به فروش و بهره‌وری رابطه معنی‌دار وجود دارد.
- ۲- بین نسبت بهای تمام شده به فروش و بهره‌وری رابطه معنی‌دار وجود دارد.

۱-۶ قلمرو تحقیق**۱-۶-۱ قلمرو موضوعی**

موضوع این پژوهش بررسی ارتباط بین شاخصهای سود و زیان و شاخص بهره‌وری در شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد.

در تحقیق حاضر شاخص بهره‌وری را در سطح کل محاسبه کرده و از میان شاخص‌های سود و زیان نسبت سود ناخالص به فروش و نسبت بهای تمام شده به فروش را مدنظر قرار دادیم.

۱-۶-۲ قلمرو مکانی

در این پژوهش تعدادی از شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران که در صنایع مختلف فعال بوده به صورت تصادفی به عنوان نمونه انتخاب شده است.

۳-۶-۱ قلمرو زمانی این تحقیق صورتهای مالی و یادداشت‌های پیوست و در مواردی گزارش فعالیت هیأت مدیره مربوط به این شرکتها برای یک دوره زمانی ۵ ساله که از سال ۱۳۸۲ الی ۱۳۸۶ می‌باشد را در بر می‌گیرد.

۷-۱ استفاده کنندگان تحقیق

نتایج حاصل از این پژوهش می‌توانند توسط اشخاص و علاقمندان زیر مورد استفاده قرار گیرد.

۱-۷-۱ مدیران شرکتها جهت بهبود عملکرد آتی شرکت.

۲-۷-۱ سرمایه گذاران جهت اتخاذ تصمیمات اقتصادی مناسب.

۳-۷-۱ دانشگاهها و مراکز آموزشی

۴-۷-۱ اعتباردهندگان جهت اعطای اعتبار و تسهیلات به شرکتها

۵-۷-۱ سازمان بورس و اوراق بهادار برای کمک به سهامداران و رشد و شکوفایی بورس

۶-۷-۱ دانشجویان و محققین رشته‌های مالی و حسابداری جهت انجام تحقیقات مرتبط.

۸-۱ تعریف واژه‌های تحقیق:

۱-۸-۱ شاخص بهره‌وری: نسبتهایی هستند که صورت آنها یک ستاده و مخرج آنها یک نهاد می‌باشد و

روند افزایش آنها نشان از بهبود وضعیت دارد. (خاکی، غلامرضا، ۱۳۷۸ آشنایی با مدیریت بهره‌وری)

۲-۸-۱ نهاد: عوامل ورودی سازمان نظیر مواد، نیروی انسانی و انرژی و سرمایه بوده که در جهت ایجاد

ستاده بکار می‌رود. (ماهادوان، ۲۰۰۲، وضعیت‌های جدید در تجزیه و تحلیل بهره‌وری)

۳-۸-۱ ستاده: عوامل خروجی سازمان نظیر کالای تولید شده و خدمات ارائه شده توسط موسسه می باشد.

ماه‌آوان، ۲۰۰۲ (وضعیت‌های جدید در تجزیه و تحلیل بهره‌وری)

۴-۸-۱ بهره‌وری: به مفهوم نسبت بازده تولید (ستاده) به منابع (داده) مصرف شده که با یک نسبت مشابه

در دوره پایه مقایسه و بکار می رود. (ابطحی، سید حسن ۱۳۷۹، بهره‌وری)

۵-۸-۱ ارزش افزوده: عبارت از افزایش ارزش یک محصول در حین انجام یک مرحله تولیدی (خاکی،

غلامرضا ۱۳۷۶ ارزش افزوده راهی برای اندازه‌گیری بهره‌وری)

۶-۸-۱ سود و زیان خالص:

عبارت است از تغییر در حقوق صاحبان سرمایه یعنی تغییر در خالص دارییهای واحد تجاری طی یک دوره

مالی که از فعالیت‌های انتفاعی و مستمر واحد تجاری و عملیات فرعی رویدادهای تصادفی و سایر عملیات و

رویدادهای و شرایط موثر بر واحد تجاری غیر از منبع صاحبان سرمایه ناشی می‌شود.

۱-۹ تعریف متغیرهای عملیاتی:

هر تحقیقی دارای تعدادی متغیر وابسته و مستقل است. در تحقیق حاضر متغیرهای مستقل شامل نسبت سود

ناخالص به فروش و نسبت بهای تمام شده کالای فروش رفته به فروش و متغیر وابسته تحقیق شامل بهره‌وری

است.

متغیرهای مستقل این تحقیق را به راحتی می‌توان با استفاده از اطلاعات مندرج در صورت‌های مالی

شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران که در سالنامه‌های انتشارات بورس موجود می‌باشد یا از

طریق شرکت‌های که اطلاعات مالی شرکت‌های پذیرفته در بورس به صورت بسته‌های نرم‌افزاری تهیه نموده‌اند

بدست آورد. بدین ترتیب برای بدست آوردن متغیره مستقل نسبت سود ناخالص به فروش سود ناخالص هر یک از سال‌های مالی مربوط به شرکتها را به ترتیب بر فروش خالص هر یک از سال‌های مالی مربوط تقسیم نموده تا نسبت مزبور بدست آید. این نسبت اثر بخشی سیاست گذاری و کارایی تولید (کنترل مطلوب هزینه-های تولید) را منعکس می‌کند. بدیهی است که چنانچه افزایش نسبت سود ناخالص به فروش به دلیل افزایش بیش از اندازه قیمت فروش باشد از قابلیت رقابت محصولات کاسته می‌شود و درآمد فروش کاهش خواهد یافت در صورتی که واحد انتفاعی به مصلحت بداند که قیمت فروش را کاهش دهد تا حجم فروش تا حدی افزایش یابد که موجب افزایش جمع سود شود به این امر مبادرت خواهد کرد.

و برای بدست آوردن متغیر مستقل نسبت بهای تمام شده به فروش بهای تمام شده کالای فروش رفته هر یک از سال‌های مالی مربوط به صنایع مختلف را به ترتیب بر فروش خالص سال مربوطه تقسیم نموده تا نسبت مزبور بدست آید. این نسبت کارایی عوامل تولید و استفاده بهینه از منابع را که باعث کاهش بهای تمام شده و افزایش کارایی می‌شود را نشان می‌دهد.

اما چون متغیر وابسته (بهروری کل) در انتشارات مختلف بورس اوراق بهادار تهران به صراحت ذکر نشده است با استفاده از فرمولهایش مقدار این متغیر را نیز محاسبه می‌کنیم.

مدل بهره‌وری کل (TPM) سومانت ۱۹۷۹ رساله خود را تحت عنوان ارزیابی و اندازه‌گیری بهره‌وری برای شرکت‌های تولیدی را الگوی بهره‌وری کل نامید. در این مدل بهره‌وری عبارت است از میزان فیزیکی نهاده‌های مصرف شده بر اساس یک معیار بهره‌وری کل و پنج معیار بهره‌وری جز (نیروی انسانی - سرمایه - انرژی و...) پایه ریزی شده است.

مدل ماندول: اندازه‌گیری بهره‌وری تولید در این مدل نیز نسبت بهره‌وری را با استفاده از ستاده‌ها و نهاده‌ها

تعریف کرده که ما در این تحقیق از فرمول زیر استفاده کردیم.

$$\text{بهره‌وری} = \frac{\text{بهای تمام کالای ساخته شده - ارزش محصولات تولیدی}}{\text{اولیه مواد + دستمزد + انرژی + مصارف واسطه + هزینه استهلاک}}$$

این شاخص به لحاظ اینکه همه محصولات و نهاده‌هایی که قابل کمی شدن است و تصویر واقعی‌تری از

شرکت را نشان می‌دهد انتخاب شده است.

برای بدست آوردن ارزش محصولات تولیدی برای هر یک از سال‌های مالی مربوط به شرکتها مختلف فروش

خالص را تقسیم بر بهای تمام شده کالای فروش رفته و خدمات ارایه شده می‌کنیم و ضریب بدست آمده را در

بهای تمام شده کالای ساخته شده ضرب کردیم.

فصل دوم

ادبیات و پیشینه تحقیق

۲-۱ مقدمه

سالهاست که مفهوم بهره‌وری به یکی از مهمترین و رایج‌ترین مفاهیمی تبدیل شده که فکر و ذهن انسان را به خود مشغول ساخته است. لغت بهره‌وری نخستین بار در مقاله ای توسط فردی به نام کویزنی^۱ در سال ۱۷۶۶، نوشته و به کار برده شد. پس از آن آنطور که در لغتنامه لاروس آمده با گذشت بیش از یک قرن یعنی در سال ۱۸۸۳ فردی به نام لیتلر^۲ بهره‌وری را چنین تعریف کرد: « قدرت و توانایی تولید کردن» و تقریباً از همین زمان بود که بهره‌وری بصورت مسأله مهمی برای اقتصاددانان توسعه و محققین مدیریت درآمد. (فرید خوش الحان، ۱۳۸۳)

از اوایل دهه ۱۹۷۰ بهره‌وری یکی از مهمترین موضوعاتی بوده است که در سطح سازمانها و کشورها توجه ویژه‌ای را به خود جلب کرده است. مقدار و نرخ رشد بهره‌وری در هر کشور، تاثیر بسزایی بر سطح زندگی، تورم، بیکاری، وضعیت اقتصادی جامعه در رقابت پذیری در سطح جهانی دارد.

در دنیای امروز، بهره‌وری معانی جدیدی پیدا کرده است و از یک دیدگاه کلی به یک شاخص مهم اقتصادی، اجتماعی تبدیل شده که توانایی یک فرد، سازمان یا جامعه را برای استفاده بهتر از منابع و تبدیل آنها به نتایج نشان می‌دهد. به این ترتیب جوامع یا کشورهای پیشرفته یا سازمانهای موفق آنهاست هستند که می‌توانند از موفقیت بیشتری در استفاده از منابع محدود خود برای دستیابی به حداکثر بازده، رضایت و رفاه برخوردار باشند. (بهزاد بوالعلائی، ۱۳۷۴)

بهره‌وری در دنیای امروز به یکی از مهمترین اهداف سازمانها و مؤسسات تبدیل شده است، افزایش سطح

1. quisny

2. littler